

10 zł

Metal: Ag 925/1000
Stempel: lustrzany, tampondruk
Średnica: 32,00 mm
Masa: 14,14 g
Brzeg (bok): gładki
Nakład: do 10 000 szt.
Projektant: Dobrochna Surajewska
Emitent: NBP

Na zlecenie NBP monety wyprodukowała
Mennica Polska S.A.

Na awersie srebrnej monety
przedstawiono rozerwane kraty więzienne.

Na każdej polskiej monecie znajdują się:
nominał, napis „Rzeczpospolita Polska”, rok emisji,
wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej.

Narodowy Bank Polski ma wyłączne prawo emitowania znaków pieniężnych Rzeczypospolitej Polskiej, w tym monet i banknotów kolekcjonerskich.

Wszystkie monety i banknoty emitowane przez NBP są prawnym środkiem płatniczym w Polsce.

Emisja wartości kolekcjonerskich stanowi okazję do upamiętniania ważnych historycznych rocznic i postaci oraz do rozwijania zainteresowań polską kulturą, nauką i tradycją.

6 września 2022 roku Narodowy Bank Polski planuje wprowadzenie do obiegu srebrnej monety o nominale 50 zł „XVI Międzynarodowy Kongres Numizmatyczny”.

Zapraszamy do zapoznania się z planem emisji na stronie:
www.nbp.pl/monety

Sprzedaż wartości kolekcjonerskich emitowanych przez NBP jest prowadzona w oddziałach okręgowych banku oraz przez sklep internetowy: www.kolekcjoner.nbp.pl

Konsultanci NBP: nr tel. 22 185 91 59, 22 185 13 03

NARODOWY
BANK POLSKI

Wyklęci przez komunistów żołnierze niezłomni

*Antoni Żubryd
„Zuch”*

Monety kolekcjonerskie

1 września 2022 roku Narodowy Bank Polski wprowadza do obiegu srebrną monetę o nominale 10 zł z serii „Wykłęci przez komunistów żołnierze niezłomni” – „Antoni Żubryd »Zuch«”.

Antoni Żubryd „Zuch”

Na rewersie monety znajdują się wizerunki: Antoniego Żubryda „Zucha”, Krzyża Walecznych, wstęgi o barwach Rzeczypospolitej Polskiej z symbolem Polski Walczącej, napis „Zachowali się jak trzeba” oraz daty urodzin i śmierci „Zucha”: 1918-1946.

Antoni Żubryd „Zuch” urodził się 4 września 1918 r. w Sanoku. Ten przedwojenny absolwent szkoły podoficerskiej w Śremie we wrześniu 1939 r. – jako zastępca dowódcy plutonu w swoim macierzystym 40 Pułku Piechoty im. Dzieci Lwowskich – brał udział w obronie Warszawy. Podczas walk awansowano go do stopnia sierżanta i odznaczono Krzyżem Walecznych. Po kapitulacji stolicy dostał się do niewoli, ale został zwolniony i wrócił do Sanoka, gdzie wstąpił do konspiracji.

Na początku 1940 r. został aresztowany wraz z żoną przez NKWD. Żubrydowie wyszli na wolność po ataku Niemiec na ZSRR 22 czerwca 1941 r. 5 listopada 1941 r. „Zuch” został aresztowany przez Niemców, był więziony w Sanoku, Tarnowie, następnie w więzieniu św. Michała w Krakowie. 6 września 1943 r. niemiecki Sąd Specjalny w Krakowie skazał go na karę śmierci. Gdy skazańcy zostali dowiezieni na miejsce egzekucji, zaatakowali konwojentów i Antoniemu Żubrydowi – jako jedynemu – udało się zbiec. Ukrywał się, utrzymywał jednak kontakt z Armią Krajową i prowadził instruktaż wyszkolenia bojowego.

Po wejściu na Sanoczną Sowietów niepodległościowe podziemie skierowało go do UB w Sanoku. Tam miał ostrzegać konspiratorów o planowanych aresztowaniach

i pomagać w uciezkach. W czerwcu 1945 r., gdy został zde-maskowany, porzucił miejsce pracy, uwalniając kilku aresztowanych członków AK. W odwecie ubecy aresztowali teściową Żubryda Stanisławę Praczyńską i jego czteroletniego syna Janusza za „współdziałanie z bandą Żubryda”. W odpowiedzi Antoni Żubryd – za zgodą przełożonych – przeprowadził zamach na szefa sanockiego UB Tadeusza Sieradzkiego.

Syn i teściowa zostali zwolnieni po tym, gdy „Zuch” zagroził rozstrzelaniem wziętych do niewoli siedmiu milicjantów z posterunku MO w Haczowie. Swoją oddział – Samodzielny Batalion Operacyjny NSZ „Zuch” – podporządkował Narodowym Siłom Zbrojnym. Złożony z byłych AK-owców oraz dezertersów z MO, Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego i Ludowego Wojska Polskiego liczył w okresie największego rozkwitu w 1946 r. ok. 300 żołnierzy. Oddział przeprowadził ponad 200 akcji zbrojnych, dokonywał egzekucji funkcjonariuszy UB, MO, żołnierzy Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego, członków Polskiej Partii Robotniczej i konfidentów, ale głównym celem była obrona polskiej ludności przed atakami UPA.

Żubryda ścigał komunistyczny aparat, pozostawał on jednak nieuchwytny. Akcję rozpracowania „Zucha” powierzono jego zaufanemu podkomendnemu – Jerzemu Vaulinowi, który podjął współpracę z UB. W dokumentach czytamy, że

24 października 1946 r. o godzinie 19 Vaulin zastrzelił Żubryda oraz jego żonę w lesie, w miejscu położonym mniej więcej dwa kilometry od wsi Malinówka w powiecie brzozowskim. Tragicznego dnia Jerzy Vaulin najpierw poszedł z Antonim Żubrydem sprawdzić trasę przemarszu. W lesie pod Malinówką strzelił mu w tył głowy. Następnie w to samo miejsce zwałił i zamordował Janinę Żubryd. Ciała odkrył i przewiózł w okolicy miejscowego sklepu gajowy z Malinówki. Nazajutrz ubecy przetransportowali je do więzienia na zamku w Rzeszowie. Szczątki Antoniego i Janiny Żubrydów nie zostały odnalezione.

Śmierć Żubryda oznaczała koniec działalności oddziału, choć polowanie na jego członków trwało. Z akt IPN wynika, że funkcjonariusze UB zabili 23 z nich i aresztowali 115. Schwymano również 38 współpracowników oddziału. Syna Żubrydów Janusza władze komunistyczne przekazały do sierocińca prowadzonego przez siostry zakonne i nadzorowanego przez UB. Po adopcji przez siostrę matki przyjął nazwisko Niemiec.

Tadeusz Płużański